Nem ismer engem senki
Gárdonyi Géza: A láthatatlan ember
A drámaóra időtartama: 90 perc
Foglalkozás a Gárdonyi Géza: A láthatatlan ember című kisfilmhez

Gárdonyi műve nyomán analóg helyzetet hozunk létre. Az idő és a hely a mai világunk, de a karakterek és a problematika nagyon is hasonló. A történet bizonyos kulcsszereplőit, döntési helyzeteit, társadalmi helyzetéből, megítéléséből fakadó problémáit vizsgáljuk. A játék során arról gondolkodunk, hogy változhat-e a rólunk kialakult kép egy közösségen belül.

Célcsoport	9–12. évfolyam
Időkeret	90 perc
Drámás fókusz	Hogyan válik valaki „láthatatlanná” egy kortárs közösségen belül?
Téma és tanulási terület	„Láthatatlanság” a kortárs közösségen belül; „Kasztrendszer”, „tápláléklánc” – társadalmi rétegződés, hierarchia kialakulása egy iskolai osztályban, átjárhatóság kérdése a leosztott szerepkörök között, „ghosting” jelensége
Főbb kompetenciák (2db)	Kommunikáció kompetenciái Személyes és társas kompetenciák
TUDÁS (Mit emelünk ki a műből?)	Ismeri a jelenséget, amikor egy kortársát megkülönböztetik vagy ignorálják, meghatározza magát, saját szerepét az osztályközösségen belül, rendszerbe foglalja az osztály egyes elemeit
KÉPESSÉG (Milyen változást szeretnénk eredményezni?)	Megvizsgálja a saját maga, illetve a társai körül kialakult erőviszonyokat, társadalmi szerepeket, alkalmazni tudja a drámajáték során megszerzett közös tudást, illetve kipróbált „túlélési” technikákat
ATTITŰD (Milyen viszonyt hozunk létre a művel?)	Érzékenyebbé válik a kirekesztés, a bántás jelenségével kapcsolatban, empátiát érez a társai iránt, nyitottabbá válik a kortársai megismerése iránt, felismeri a saját és a kortársai rejtett értékeit. Lássa meg a saját képességeit, vegye észre a társaiban rejlő értékeket és ismerje meg az osztályban megbúvó „láthatatlan” embereket.

Gyakorlatok összefoglaló ismertetése – módszertan – élmény	kiscsoportos improvizáció, kiscsoportos munka, egész csoportos improvizáció, levélírás, egyéni szerepjáték, térkialakítás
Eszközigény	papír, íróeszköz, fehér festőszalag (maszkolószalag)

A film alapjául szolgáló irodalmi műhöz való viszony jele: ß	**Konvenciók típusa jele: ¤**	**Fejleszteni kívánt kompetenciaterület jele: #**
● 5-legközelebbi ● 1-legtávolabbi	● szóbeli (SZ) ● írásos (Í) ● vizuális (V) ● performatív (P)	● digitális (D) ● személyes és társas (SZT) ● önkifejezés (Ö) ● munkavállalói (M) ● tanulás (T) ● kommunikációs (K) ● gondolkodás (G)
További jelmagyarázat az óravázlatokhoz: ● Az oktatók ***dőlt betűvel*** olvashatják az egyes foglalkozáselemek célját. ● A tanári narrációkat **„IDÉZŐJELBE TETT SZÖVEGRÉSZEK”** jelölik.		

1. Intro 3 perc

ß: 5
¤: SZ
#: G

A cél a műhöz, s egyben a témához való kapcsolódás megalapozása.

„Mielőtt elmondanám, hogy melyik irodalmi mű kapcsán gondolkodnánk közösen, szeretnék megmutatni nektek egy idézetet ebből a könyvből. Így hangzik:

»Az embernek csak az arca ismerhető, de az arca nem ő. Ő az arca mögött van. Láthatatlan.«

- Ez mit jelenthet?
- Hogyan értheti ezt az író?
- Ti mit gondoltok erről? Szerintetek mit jelent ez a néhány sor?”

2. Bevezetés 1 perc

ß: 1
¤: SZ
#: K

A cél ismertetni a diákokkal, hogy mi fog történni a mai órán.

„A fenti néhány sor Gárdonyi Géza *A láthatatlan ember* című művében olvasható. Ennek kapcsán gondolkodnánk ma közösen. Egy filmet szeretnék nektek mutatni, amely nagy vonalakban vázolja a történetet.”

3. Film 1. 3 perc

ß: 5
¤: V
#: G

A film első részének levetítése, a cselekmény vázának megismerése.

4. Reflexió 5 perc

ß: 5
¤: SZ
#: K

A cél a cselekmény vázának összerakása, kérdések tisztázása.

„Össze tudnátok szedni nagy vonalakban, hogy mi is történt ezzel a Zéta nevű fiúval? Merre járt, mi történt vele, és így tovább?”

Ezt akár le is írhatjuk, vagy fel is rajzolhatjuk egy papírra.

Néhány dolog, ami valószínűleg magyarázatra szorul majd – erre nem árt felkészülni:

- Trákia - a mai Bulgária, Törökország és Görögország egyes részein terült el
- rétor - ékesszólás tanítója a rómaiaknál
- Priszkosz rétor - diplomata, történetíró, valós személy volt

5. Film 2 3 perc

ß: 5
¤: V
#: G

A feladat a film második részének levetítése, a cselekmény vázának megismerése.

„Zéta története még folytatódik, nézzük tovább!”

6. Reflexió 5 perc

ß: 2
¤: SZ
#: G

A feladat a kérdések tisztázása, a központi téma felvetése.

A közös megbeszélés eredményét felvezethetjük a már elkezdett papírra.

„Szeretném, ha valami hasonlót alkotnánk közösen. Egy történetet, ami nyomokban hasonlít Zéta történetéhez, csak épp ma játszódik. Ehhez szeretnék egy kis támpontot adni kérdésekkel:

- Hogyan alakulnak ki a „kasztok" egy iskolai közösségben, mondjuk egy osztályban?
- Ha vannak „kasztok" egy iskolai osztályban, akkor általában milyenek ezek?
- Mitől vagy mikor dől el, hogy melyikbe tartozik valaki?
- Mit kell ahhoz tenni, hogy valaki a perifériára kerüljön? Hogyan leszel láthatatlan? Ez lehet élethelyzet, tulajdonság, alapbeállítás, szokás, hobbi stb.
- Mi a rosszabb: ha bántanak, vagy ha észre sem vesznek?

Írjunk egy listát a felmerülő gondolatokból, amiből majd később válogathatnunk!"

7. Egy mai történet 5 perc

ß: 2
¤: SZ
#: G

A cél egy analóg helyzet kidolgozása.

„Ahogy Zéta Attila hun király udvarába kerül rabszolgaként, úgy a mi főhősünk is most került egy teljesen új élethelyzetbe: új iskolába, új osztályba az Attila Király Gimnáziumban. Annyit tudunk róla, hogy a neve Zéta. Nyilván nem adta el az édesapja rabszolgának, de a családjától távol él – kollégista. Jó eszű gyerek, jól nevelt, udvarias. Tanulmányi átlaga jó, magatartása rendben van. Már egy ideje itt van ebben az iskolában, mégse veszi észre senki. Láthatatlan. Miért?
Találjunk ki olyan dolgokat, ami miatt eleve nem is lehetett volna a „tápláléklánc" tetején (pl.: hobbi, kinézet, viselkedés)!
Ezek közül mi az, amit az iskolában a többiek tudnak róla, és mi az, amit nem?"

(Megjegyzés: A következő pontban két lehetséges játék közül is választhatunk, attól függően, hogy az adott csoportnak melyik a testhezállóbb, illetve hogy mennyi idő áll rendelkezésünkre.)

7./1. Az élet egy napja 10 perc

ß: 2
¤: P
#: SZT

A feladat Zéta figurájának kidolgozása.

Több kiscsoportba rendeződve kitaláljuk, hogy miképp telik Zéta egy napja. Egy átlagos napon merre jár, mit csinál?

„Hogyan telik Zéta egy átlagos iskolai napja? Azt szeretném kérni, hogy ezt dolgozzuk ki! Osszuk a napot három részre, mi magunk pedig váljunk szét három kisebb csoportra!"

7./2. A szoba 10 perc

ß: 2
¤: P
#: SZT

A feladat Zéta figurájának kidolgozása.

A főhős szobáját és a benne lévő főbb tárgyakat fehér festőszalaggal (maszkolószalaggal) jelöljük a földön.

„Egy emberről elég sok mindent elárul a szobája. Azt kérem, hogy most közösen dolgozzuk ki, és jelzésszinten akár rendezzük is be Zéta szobáját. Hol van ez a szoba? Hol az ablaka, ajtaja? Mire néz az ablaka? Hol az ágya? Milyen bútorok vannak benne? Van-e kedvenc helye ebben a térben?”

8. Mindennapi láthatatlanság 15 perc

ß: 1
¤: P
#: SZT

A cél Zéta figurájának megelevenítése, a karakter megrajzolása.

„Válasszunk egy helyzetet, időpillanatot, és kiscsoportban jelenítsük meg Zétát! Miért nem látják az iskolatársak? Hol van ő? Kik vannak vele? A nap melyik szakaszában járunk? Annyit engedjetek meg, hogy hadd játsszam én ezt a Zéta nevű fiút mindegyik jelenetben! A helyzetet ti találjátok ki, és az összes többi szereplőt ti játsszátok el! Mindig állóképből induljunk ki, és a vége legyen szintén állókép.”

Az elkészült jeleneteket megmutatjuk egymásnak, néhány szóban reflektálunk rájuk.

SZÜNET

9. Az „alfák” 5 perc

ß: 1
¤: SZ
#: SZT

A cél a főhős ellenpólusának megalkotása.

„Van egy lány ebben az osztályban. Ő Zéta ellenpólusa: a társaság középpontja, mindenki szereti és szeretnének mellette lenni, vagány, helyes, jó eszű lány: a neve Emőke.
Kérdések:

- Mitől lett ő ilyen?
- Mi kell ehhez?
- Miért keresi mindenki a társaságát?”

10. Találkozás 10 perc

ß: 1
¤: P, Í
#: SZT

A cél a két figura összekapcsolása, a történet bonyolítása.

„Ahogy a filmben elhangzott: *»Beleszerettem egy hun főúr lányába, Emőkébe. Reménykedtem, hogy ő dobta nekem a rózsát a palota ablakából.«* Hogy ez pontosan mit jelent, hogyan történt, azt nem mesélem el, ahhoz el kell olvasnotok a művet. A lényeg, hogy a mi Zétánk is beleszeretett Emőkébe. Viszont félreértette a jeleket. Azt hiszi, vagy legalábbis reménykedik benne, hogy Emőke, az iskola egyik menő diákja szerelmes belé. Találjuk ki, hogyan történt mindez!”

(Megjegyzés: Az is elképzelhető, hogy nem nyitjuk ki ezt a kérdést: ha időt szeretnénk nyerni vagy pusztán mi magunk szeretnénk irányítani a történetet, a tanári narrációban mondjuk el, hogy *mi* történt, és a játék során azt jelenítsük meg, *ahogyan* történt!)

10./a
„Azt mondom, hogy bár minden ez ellen szól, de valahogy Emőke észrevette Zétát. A véletlen szülte ezt a helyzetet, de valamiért szóba elegyedtek és egy nagyon jó hangulatú beszélgetés kerekedett belőle.”

Találjuk ki ezt a helyzetet! Mikor történt, hol, milyen véletlen folytán? Ha megvan, akkor játsszuk is el!

„Elkezdjük, de közben bármelyik szereplő megállíthatja, ha esetleg elakadna. Ketten vannak ebben a jelenetben, de ez közös munka. Akik nézik, adhatnak ötleteket, konkrét mondatokat, vagy akár le is cserélhetik az éppen játszó társunkat. De ehhez kell egy Zéta és kell egy Emőke…”

(Megjegyzés: Ha senki nem szeretné elvállalni, hogy a többiek előtt játsszon, akkor úgy is megoldható, hogy csoportosan improvizálunk. A fiúk mind Zéta, a lányok pedig mind Emőke szerepébe lépnek, és bárki megszólalhat a játszók közül.)

10./b
Ha úgy érezzük, hogy a szerepjáték a csoport számára nem lenne ideális forma, akkor választhatjuk az alábbi opciót:

„Az történt, hogy Zéta és Emőke elkezdtek beszélgetni. Leginkább chaten. És legtöbbször igazán mélyen beszélgettek, nem csak úgy felszínesen. A játék az lenne, hogy rekonstruáljunk egy ilyen beszélgetést. Nem kell lejegyezni, csak ahogy itt ülünk körben, játsszunk le egy ilyen „chatelést”! Tegyük ezt úgy, hogy nem beszélünk meg sorrendet, csak valaki elkezdi. Ha egy fiú szólal meg, az olyan, mintha Zéta írná, ha pedig egy lány, az olyan, mintha Emőke tenné ugyanezt. Bárki megszólalhat, de az onnantól kezdve része lesz a chatfolyamnak. Azt beszéljük meg előre, hogy ez mikor történik, és melyikük írt először a másikra. Ki kezdte a beszélgetést és miért?”

10./c
Ha úgy érezzük, hogy a szerepjáték a csoport számára nem lenne ideális forma, akkor választhatjuk az alábbi opciót:

„Zéta kapott egy levelet. Az biztos, hogy neki szól, de nem írta alá, aki küldte. Zéta szeretné azt hinni, hogy Emőkétől jött, hisz szerelmes belé. Hogyan küldték el neki? Találjuk ki! Sőt mi több, írjuk is meg ezt a levelet közösen."

11. Már megint itt van a… 5 perc

ß: 1
¤: G
#: SZT

A feladat két figura kapcsolatának mélyítése.

Zéta szerelmes Emőkébe. Emőke nem szerelmes Zétába. A fiú teljesen félreértette a lányt és tévesen azt hiszi, hogy Emőke szerelmes belé, ezért a fejébe vette, hogy közelebb kerül hozzá. De hogyan? Mit kellene tennie a mi Zétánknak ahhoz, hogy „méltó" legyen a lányhoz?

Kérdés:

- Meg lehet-e ezt változtatni a Zétára kiosztott szerepet ebben az iskolai közösségben?
- Mi kell ehhez?
- Mit kezdhet a láthatatlansággal?
- Mit tehet egy ilyen helyzetben?"

12. Hiábavaló küzdelem 5 perc

ß: 1
¤: P
#: SZT

A történet lebonyolítása.

„A filmben az hangzott el, hogy »*Attila hadjárata előtt katonai kiképzésre küldtek és harcos lett belőlem. De csak azért mentem el, hogy Emőkével egyenrangú lehessek.«* Találjunk ki egy olyan dolgot, amibe a mi Zétánk belevethetné magát! Valami fiús, harcos dolog kell, hogy legyen, teljesen idegen Zéta személyiségétől!"

(Megjegyzés: Akár tanári narrációban is elmondhatjuk. Pl.: „Zéta egy felhívást talált az iskolában, hogy karate/foci szakkör indul…")

„Bármibe is fog Zéta, nézzük meg a környezete – iskolatársak, tanárok, barátok – hozzáállását, reakcióját."

A gondolatfolyosó a következőképpen zajlik: a foglalkozásvezető Zéta szerepébe kerül, a csoport két sorban, egymással szembe fordulva egy „folyosót" alkot. Ezen a folyosón fog végigsétálni Zéta, és akinek van hozzászólása, gondolata azzal kapcsolatban, amit tenni fog, az mondja ki hangosan, amikor a figura odaér hozzá. Lassan haladjunk végig a résztvevők között. Az is elképzelhető, hogy nem szólal meg senki, vagy kevesen szólalnak meg, ez esetben meg lehet ismételni.

„Ezeket gondolták a többiek. Zéta azonban nem törődött velük, belevágott a dologba."

13. A vég… 5 perc

A történet befejezése.

ß: 1
¤: P, Í
#: SZT

„A történet szerint »*A Catalaunumi csatában megsebesültem, így újra találkozhattam Emőkével. Megtudtam és meg kellett értenem, hogy mást szeret. Ez pecsételte meg mindkettőnk sorsát.«* A mi Zétánk is lesérült (például egy meccsen). Ő az utolsó, aki az öltözőben maradt és talán még ott csengenek a fülében azok a dolgok, amiket mondtak neki, amiket a többiektől hallott. Itt vagyunk most. Ahogy itt ül egyedül, egyszer csak Emőke lép be az öltözőbe. Nincs már itt senki, egyedül vannak. Nézzük meg ezt a beszélgetést!

13./a
A jelenetet lejátsszuk a már ismert módok egyikén, páros vagy csoportos szerepjátékban.

13./b
Ha azt érezzük, hogy a szerepjáték nem a legjobb forma, akkor le is írhatjuk egy papírra, hogy Emőke mit mondana Zétának. Hogyan mondja el, hogy nem őt szereti, és mit gondol a próbálkozása kapcsán. Ebben az esetben a tanár Zéta szerepében beülhet a térbe és szerepből felolvashatja a levelet.
Az is elképzelhető, hogy ebből a helyzetből a tanár kiszól, nyit a résztvevők felé:

- Mit tegyek most?
- Hogyan fogadjam ezt el?

14. Lezárás 5 perc

ß: 1
¤: SZ
#: G

A történet lezárása, gondolatok összegzése.

A történet végén ugyanazzal a kérdéskörrel zárhatjuk (egyfajta összegzésként), amivel néhány perccel ezelőtt indítottunk.

„Meg lehet-e változtatni a ránk kiosztott szerepet egy iskolai közösségben?

- Mi kell ehhez?
- Mit kezdhet valaki a láthatatlansággal?

Mit tehetünk egy ilyen helyzetben?”